

אפשר מרמזות גומחות אלו על תפקיד פולחני, שנועד בעיקרו למדרגה התיכונה, שכן קשה להניח, שלכל המבנים הללו לא נתייחדה תכלית מעשית, וכי נבנו אך ורק כקישוטים ארכיטקטוניים. אולם הנחה זו צריכה להישאר לפי שעה בגדר השערה בלבד. תקוותנו היא, שגמר החפירה של הטראסה יעשיר אותנו בנתונים נוספים בנדון זה.

למבנים של המדרגה התיכונה יש לצרף שתי בריכות מים, חצובות בסלע מדרום-מערב במרחק של מטרים אחדים זו מזו, שוודאי היו קשורות למבנים במדרגה. שתיהן מטויחות היטב, אך צורתן ומטרתן שונה. הראשונה היא בריכת רחצה, בעלת פתח רחב, ולה צורה של חצי גורן עגולה. רצפתה עשויה 4 מדרגות רחבות, הנמשכות לכל רחבה, והתחתונה שבהן היא מעין אמבטיה. לעומת זה השניה היא בריכת אגירה רגילה, בעומק של 5 מ', שצורתה מרובעת. פתחה צר ומטויח, ואין בה מדרגות לכניסה. אין להבחין כאן בשום שרידים של אמת מים, שדרכה עברו המים לבריכה זו, ועל-כן יש להניח, שהיא נתמלאה על-ידי שפיכה דרך הפתח, או החורים שבצדדיו. בריכות אלו שימשו אפוא להספקת מים ולרחצה ליושבי הארמון. (ציור 12, חתך B-B).

חדרי המדרגות

בעיית הקשר בין שלוש המדרגות העסיקה, כמובן, את המשלחת; הדבר היה מותנה בהכרח באפשרות נוחה ובטוחה לירידה ולעליה ממדרגה למדרגה. בסוף עונת 1955 נתגלו שני חדרי מדרגות, שתפקידם היה, לכל הדעות, לספק צורך זה.

חדר המדרגות התחתון, (ציור 12, לוח ח', 2) המוליך מן המדרגה התחתונה אל המבנה העגול, נשתמר במידה רבה, והשרידים שנחפרו והנראים לעין מאפשרים את שחזורו בצורה מלאה, פחות או יותר. הוא דבוק אל מורד הסלע ממערב למדרגה התיכונה וסגור ממערב ע"י קיר אבן ברוחב של 80—90 ס"מ, שהתמוטט בחלקו הגדול ונפל תהומה. קיר זה נמשך גם 8.30 מ' לאורך המדרגה התחתונה, ומקום זה מנוצל לשני חדרי מרתף, שגגותיהם שימשו מעבר לחדר המדרגות (השווה להלן, עמ' 46 ולוח ו', 1).

חדר המדרגות עצמו מתחלק לשלושה חלקים, שני חדרים מצד צפון ברוחב של 3 מ', ומדרום להם פרוזדור ברוחב של 1 מ' בלבד. חפרנו רק בחדר הצפוני. במרכזו נתגלתה אומנה מרובעת, ברוחב של 80 ס"מ ובאורך של

1.40 מ', בנויה אבן ומטויחת. המדרגות הותקנו מסביב לאומנה זו. בינה לבין הקיר המערבי מצאנו חמש מדרגות, ואילו בינה לבין הקיר הדרומי — שלוש מדרגות, כולן בנויות אבן ומטויחות. רוחב המדרגות הוא 1.20 מ', בעוד שגבהן אינו אחיד, והוא משתנה מ־15 עד 30 ס"מ. מדרום לאומנה נמצא חדר־מחסן קטן מתחת למדרגות העולות. בשפך, שכיסה את המדרגות, מצאנו חלקי עץ חרוכים וגושי טיט, שהם שרידים של טור המדרגות השני, המוליך מעל למדרגות האבן, שהיה עשוי לוחות עץ נשענים על קורות ומהודקים לקירות ע"י טיט. מציאות מעין אלו נתגלו גם בחדר המדרגות העליון. כאן מצאנו חלקי טיט רבים, שעליהם נשתמרו דפוסי העצים.

העקרון של בניית חדר המדרגות ברור אפוא. השטח של כ־15 מ"מ, שעמד לרשות הבונים, לא הספיק להתקנת עליה נוחה וישרה בגובה של כ־13 מ', ולכן בנו מדרגות עץ, המקיפות את האומנה המרכזית של חדר המדרגות (ציור 12). בחדר המדרגות הראשון היה מקום לסיבוב אחד, ומכאן הגיעו דרומה לחדר המדרגות השני. חדר זה לא נחפר, ומסיבה זו אין לקבוע בבטחה, שהמדרגות סובבו גם כאן סיבוב שלם, או שהסתפקו בטורי מדרגות לאורך החדר ולרחבו. כמו כן לא ערכנו חפירות בפרוזדור, שארכו כ־8 מ', ששימש חוליה דרומית של חדר המדרגות התחתון. אמנם ברור, שבו היה רק טור אחד של מדרגות ברובם של 1 מ' בקירוב. האורך הספיק כאן להתגברות על הפרש הגובה, שנוצר על־ידי טור אחד של מדרגות ישרות.

חדר המדרגות העליון, המוליך מן המדרגה התיכונה אל הצוק העליון, דומה בצורתו לתחתון, אך רק חלקו התחתון השתמר עד לגובה של 6 מ' בקירוב. (ציור 12, לוח ח', 1). גם כאן נכנסים תחילה לחדר מרובע בגודל של 2.80×2.50 מ', ובו טורי מדרגות מסביב לאומנה מרובעת. מצאנו כאן את המדרגות משלושת צדדי האומנה, ואילו מצפון נמצאה ההתחלה של מדרגות עץ. העליה הכללית בחדר זה היא בגובה של 2.40 מ' וגובה האומנה הוא 2.10 מ'. מכאן מגיעים לפרוזדור עם טור מדרגות ברוחב של 1 מ', שמשמאלו קיר סלע מטויח ומימינו קיר בנוי ברוחב של 70 ס"מ. פרוזדור זה מוליך עתה אל קיר סלע ישר ומטויח. מתוך כך ברור, שהמדרגות הותקנו לצד ימין ונמשכו ממערב לקיר הבנוי בכיוון מדרום לצפון.

המשך העליה הרוס לגמרי וגם קיר הסלע התמוטט כאן, ולכן אין לקבוע בבטחה, שחדר המדרגות נמשך בצורה ישרה עד לפני המדרגה העליונה בגובה של 22 מ', או שפנה בהמשך המדרגה מזרחה. הטופוגרפיה וצורת